

Приймаченко Д. В.,

<https://orcid.org/0000-0001-8504-2450>

*доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи
Університету митної справи та фінансів*

Віхляєв М. Ю.,

<https://orcid.org/0000-0002-1906-5176>

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету*

ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ СУДУ ТА ДОСТУП ДО СУДОВИХ РІШЕНЬ ЯК ГАРАНТІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУДДІВ

RECEIVING INFORMATION ABOUT COURT ACTIVITIES AND ACCESS TO COURT DECISIONS AS A GUARANTEE OF EFFECTIVE PUBLIC CONTROL OF THE ACTIVITIES OF JUDGES

У статті здійснено аналіз нормативно-правових засад регулювання та стану реалізації окремих форм громадського контролю за діяльністю суддів, а саме: отримання інформації про діяльність суду та доступу до судових рішень, надання та оприлюднення інформації про діяльність суду та порядку надання такої інформації. З'ясовано, що законодавством на суди покладено обов'язок надання доступу громадськості до публічної інформації про діяльність суду засобами систематичного та оперативного оприлюднення публічної інформації в офіційних друкованих виданнях, розміщення публічної інформації на офіційному веб-сайті ДСА, веб-сайтах судів та у мережі Інтернет, розміщення публічної інформації на інформаційних стендах у приміщеннях суду, надання інформації за запитом на інформацію, надання відкритого доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Встановлено, що з метою покращення рівня доступу громадськості до інформації про діяльність судів доцільно: по-перше, нормативно врегулювати Порядок розгляду в судах звернень громадян та запитів на надання публічної інформації про діяльність суду, в якому необхідно визначити види публічної інформації про діяльність суду, яка є загальнодоступною та розміщується на інформаційних ресурсах ДСА, види публічної інформації про діяльність суду, яка може надаватись за запитом, види публічної інформації про діяльність суду, яка не може надаватись за публічним запитом та складає державну таємницю, та інформацію з обмеженим доступом та містить конфіденційну інформацію, суб'єкти розгляду запитів, порядок розгляду електронних запитів та формування і направлення відповідей заявнику; по-друге, передбачити можливість доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень засобом ідентифікації громадян України через Єдиний портал державних послуг «Дія».

Ключові слова: діяльність судів, громадський контроль за діяльністю судів, форми громадського контролю, інформація про діяльність судів, судові рішення, доступ до судових рішень.

The article analyzes the regulatory and legal bases of regulation and the state of implementation of certain forms of public control over the activities of judges, namely: obtaining information about the court's activities and access to court decisions, providing and publicizing information about the court's activities and the procedure for providing such information. It was found out that the legislation mandates courts to provide public access to public information about the court's activities by means of systematic and prompt publication of public information in official printed publications, placement of public information on the official website of the State Administrative Court, court websites and online Internet, placement of public information on information stands in court premises, provision of information upon requests for information, provision of open access to the Unified State Register of Court Decisions.

It has been established that in order to improve the level of public access to information about the activities of the courts, it is advisable: first, to normatively regulate the Procedure for consideration in courts of appeals from citizens and requests for providing public information about the activities of the court, in which it is necessary to define the types of public information about the activities of the court, which is publicly available and posted on the information resources of the State Administrative Court, types of public information about court activities that can be provided upon request, types of public information about court activities that cannot be provided upon public request and constitutes a

state secret, and information with limited access and contains confidential information, the subjects of consideration of requests, the procedure for consideration of electronic requests and the formation and sending of responses to the applicant; secondly, to provide access to the Unified State Register of Court Decisions as a means of identifying citizens of Ukraine through the Unified State Services Portal "Diya".

Key words: *activity of courts, public control over the activity of courts, forms of public control, information about the activity of courts, court decisions, access to court decisions.*

Актуальність тематики статті. Демократичні засади діяльності нашої держави в тому числі реалізуються в судовій системі через дотримання принципів гласності, відкритості судового процесу та доступності інформації про діяльність суду та судових рішень, які закладені в нормах Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [1]. Через реалізацію принципу гласності та відкритості судового процесу реалізується функція громадського контролю за діяльністю судів в Україні як ключова форма демократії та людиноцентристської моделі побудови держави. Суди як будь-які інші органи публічної влади зобов'язані забезпечувати інформування громадян про результати своєї діяльності, створювати умови для доступу громадян не лише до судочинства як учасників судового процесу, а й забезпечувати доступ громадян до інформаційних ресурсів судової системи з дотриманням принципів неупередженості, відкритості та доцільності.

Вищезазначене аргументує необхідність здійснення моніторингу діяльності суддів за станом дотримання прав громадян щодо участі в діяльності органів публічної влади засобом здійснення громадського контролю за їх діяльністю та актуалізації тих питань, які виникають на шляху реалізації такого права та висловлення науково обґрунтованих положень щодо належного правового забезпечення та практики реалізації такого права. У зв'язку з цим актуальним дослідницьким завданням є виокремлення правових засад регулювання та стану реалізації окремих форм громадського контролю за діяльністю суддів, а саме отримання інформації про діяльність суду та доступу до судових рішень.

Стан дослідження тематики статті. Роль контролю як соціального явища обґрунтовано у дослідженнях таких вчених, як: В. Авер'янова, О. Данільяна, В. Тарана та ін. Різноманітним аспектам функціонування громадського контролю присвячено праці В. Афанасьєва, А. Балкова, С. Денисюка, А. Крупник,

С. Кушнір, Т. Наливайко, І. Попової та ін. Громадський контроль за діяльністю різних органів влади розглядали: О. Бондарчук, А. Бухачевич, Л. Гапоненко, В. Гаращук, С. Денисюк, С. Косінов, Г. Пришляк, О. Сушинський та інші. Однак, незважаючи на наявний цінний доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, слід констатувати, що проблеми громадського контролю за діяльністю суду у юридичній літературі майже не було висвітлено. Певною мірою дана проблематика належить до кола наукових інтересів таких дослідників, як: В. Городовенко, П. Каблак, В. Маляренко, О. Овсяннікова, С. Прилуцький, однак вона все ще потребує свого комплексного дослідження, адже на сьогодні помітна динаміка росту суспільного запиту на ефективний громадський контроль за забезпеченням якісного та справедливого правосуддя.

Виклад основних положень. Однією із форм громадського контролю за діяльністю судів є отримання публічної інформації про діяльність суду на підставі надходження запиту на отримання інформації про діяльність суду, відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» [2]; та надання громадськості публічної інформації про діяльність судів в Україні, шляхом узагальнення такої інформації аналітичними підрозділами Державної судової адміністрації України (далі – ДСА України), зокрема: систематичного та оперативного оприлюднення публічної інформації в офіційних друкованих виданнях; розміщення публічної інформації на офіційному веб-сайті ДСА України, веб-сайтах судів та у мережі Інтернет; розміщення публічної інформації на інформаційних стендах у приміщеннях суду; надання відкритого доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Право на звернення громадян до суду з метою отримання інформації про їх діяльність реалізується на підставі низки нормативних актів: Закону України «Про судоустрій та статус суддів»; Закону України «Про доступ до публічної

інформації» (далі – Закону) [2], Закону України «Про звернення громадян» [3]; Положення про порядок розгляду звернень громадян і юридичних осіб радою суддів загальних судів [4]; Положення про порядок організації доступу до публічної інформації, що знаходиться у володінні Державної судової адміністрації України [5] та Порядок розгляду звернень громадян та запитів на публічну інформацію, затверджені наказом Державної судової адміністрації України від 24.05.2021 № 173 [6]; Положення про забезпечення доступу до публічної інформації, затверджене Наказом керівника апарату Верховного Суду від 18 липня 2018 р. № 107-ОД [7]. Аналіз нормативно-правових актів, які регулюють порядок розгляду звернень громадян, які надходять до судів та порядок розгляду запитів на публічну інформацію дає можливість констатувати відсутність єдиних підходів в системі національного судочинства. Так в Державній судовій адміністрації України (далі – ДСА України), яка є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом затверджені відповідні Положення про порядок розгляду звернень громадян та запитів на публічну інформацію, але лише тих які надходять до ДСА України. В кожному суді діють свої відповідні положення, які затверджені наказами голів судів, одна це переважно положення про розгляд звернень громадян, розроблені на виконання Закону України «Про звернення громадян» [8], натомість порядку розгляду запитів на доступ та надання публічної інформації судами не розроблено. У зв'язку з цим для виправлення такої правової прогалини, Ткаченко І.Ю. пропонує розробити Типове Положення «Про порядок розгляду в судах звернень громадян та запитів на надання публічної інформації про діяльність суду», яке має затверджуватись Наказом ДСА та включати такі положення: види публічної інформації про діяльність суду, яка є загальнодоступною та розміщується на інформаційних ресурсах ДСА; види публічної інформації про діяльність суду, яка може надаватись за запитом; види публічної інформації про діяльність суду, яка не може надаватись за публічним запитом та складає державну таєм-

ницю, та інформацію з обмеженим доступом та містить конфіденційну інформацію; суб'єкти розгляду запитів; порядок розгляду запитів та формування і направлення відповідей заявнику (з урахуванням особливостей подання та розгляду електронних запитів) [9, с. 445].

Співставивши норми Закону «Про доступ до публічної інформації» в якому наведено визначення поняття «публічна інформація» та Закону «Про судоустрій та статус суддів», яким урегульовано діяльність судової системи можна визначити, що до публічної інформації про діяльність суду, яка може надаватись в усній та письмовій формах та у вигляді документованої інформації, в тому числі у електронному вигляді, слід віднести інформацію про: місцезнаходження, поштову адресу, номери засобів зв'язку, адресу офіційного веб-сайту та адресу електронної пошти для направлення електронних запитів на інформацію; прізвище, ім'я та по-батькові, контактний номер телефону або іншого засобу зв'язку, голови та його заступників, основні функції структурних підрозділів, крім випадків, коли ці відомості належать до інформації з обмеженим доступом; розклад роботи та графік прийому громадян; вакансії, порядок та умови проходження конкурсу на заміщення вакантних посад; порядок складання, подання запиту на інформацію до суду; банківські реквізити для сплати державного мита (судового збору). Формами оприлюднення публічної інформації про діяльність суду є: оприлюднення публічної інформації в засобах масової інформації; розміщення публічної інформації на офіційному веб-сайті Суду в мережі Інтернет; розміщення публічної інформації на інформаційних стендах у приміщенні Суду; надання інформації за запитами про публічну інформацію. Все це дає можливість громадськості у тому числі ЗМІ отримувати публічну інформацію про діяльність суду з офіційних джерел та позбавляє їх необхідності звернення до суду з запитом про її отримання. В той же час це не позбавляє громадян звертатись до суду з запитом на отримання публічної інформації при умові, що така інформація не мала офіційного оприлюднення та не є інформацією з обмеженим доступом, а відповідно не може надаватись на запити громадян. Однак слід зауважити, що чіткий перелік або

хоча б ознаки інформації, яка не може надаватися судами громадянам на їх запит законом не визначено, що викликає конфліктні ситуації у відносинах суду та громадськості, не сприяє налагодженню взаємодії між ними.

Здійснивши порівняльний аналіз норм Закону «Про інформацію» та Закону «Про судострій та статус суддів» можна з'ясувати види інформації про діяльність судів та суддів, яка є відкритою (тобто для публічного доступу), зокрема це інформація: про стан судочинства; про результати діяльності суду щодо розгляду судових спорів; про факти порушення прав і свобод людини і громадянина в діяльності суду; про призначення суддів та звільнення їх з посад; про нагородження суддів та дисциплінарну відповідальність суддів; інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, яке перебуває у віданні суду; про декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру суддів та посадових осіб судових органів, оформленої за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», крім відомостей, зазначених в абзаці другого частини другої статті 12 вищезазначеного Закону.

Порядок надання суддями таємної інформації до якої віднесено інформацію, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, регулюється низкою законодавчих актів: Законів України «Про державну таємницю», «Про банки та банківську діяльність», КПК України та ін.

До службової інформації розпорядником якої є суд відповідно до ст. 9 України «Про доступ до публічної інформації» можна віднести інформацію: 1) щодо внутрішньо-організаційної роботи апарату суду, ведення діловодства, відправки кореспонденції та ін.; 2) зібрану в процесі судової діяльності, яку не віднесено до державної таємниці. Перелік відомостей, що становлять службову інформацію в судах в єдиному уніфікованому документі не визна-

чено, тому їх перелік узагальнюють голови судів в окремих внутрівідомчих наказах. На рівні Верховного Суду цей перелік затверджено наказом керівника апарату Верховного Суду.

Процедура розгляду запитів на публічну інформацію, які надходять до суду та надання відповідей на них окрім закону частково регулюється Положенням про забезпечення доступу до публічної інформації, затверджене Наказом керівника апарату Верховного Суду від 18 липня 2018 р. № 107-ОД [7]. Аналогічні положення затверджені головами судів та діють в судах різної юрисдикції. З метою спрощення процедури оформлення письмових запитів на інформацію особа може подавати запит шляхом заповнення відповідних форм запитів на інформацію, які можна отримати на офіційному веб-сайті Суду та у відділі документального забезпечення (канцелярія) Суду. У разі якщо з поважних причин (інвалідність, обмежені фізичні можливості тощо) особа не може подати письмовий запит, його має оформити відповідальна особа, обов'язково зазначивши в запиті своє ім'я, контактний телефон. Копія такого запиту надається особі, яка його подала.

Суттєвим кроком на шляху більш спрощеного доступу громадян до судочинства та розширення можливостей для доступу громадськості до інформації про діяльність стало запровадження системи електронного судочинства. Важливим для розвитку електронного судочинства в Україні є розроблення Міжвідомчою робочою групою ДСА з впровадження електронного судочинства Концепції електронного суду України (e-court) та проект відповідних змін до законодавства [10; 11]. Ця концепція поклала початок запровадження в Україні системи електронного судочинства, і сьогодні електронні ресурси судів надають можливість подачі позовів з віддаленого комп'ютера (автоматизованого робочого місця), відправку документів в електронному вигляді, обмін даними про справи та документів між автоматизованими системами різних виробників, відправку листів та повідомлень учасникам судового процесу. В межах системи електронного судочинства запроваджена та діє «Єдина судова інформаційна система» (ЄСІС), яка створюється для формування інформаційного простору судів загальної юрисдикції, ДСА,

інших органів та установ судової системи та створення передумов для міжвідомчого обміну інформації (http://court.gov.ua/tu16/info_suddi/conzercia/). Система ЄСІС має три контури доступу: 1) загальний (доступ до загальнодоступної судової інформації, у тому числі зовнішнім користувачам); 2) відомчий (доступ працівникам суду та ДСА до службової інформації, що не потребує спеціального захисту з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 29 березня 2009 р. «Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах»); 3) закритий (доступ чітко визначеним особам до закритої інформації (містить державну та військову таємницю, тощо). Закритий контур не має фізичного зв'язку з відомчим рівнем та виконується згідно з вимогами законодавчих та нормативно-правових актів з питань захисту інформації) [12, с. 109–110]. Через сайт судової влади користувач загального доступу має можливість доступу до інформації про судову владу взагалі та окремі організації (зокрема, контактну інформацію, часи прийому, зразки документів та інше); до копій судових рішень в Єдиному державному реєстрі судових рішень; до судової практики, що офіційно публікується Верховним судом України та вищими спеціалізованими судами; до графіків судових засідань. Користувачем, зареєстрованим на сайті судової влади, може бути будь-хто бажаючий. Йому надаються додаткові можливості щодо: 1) отримання повного тексту процесуальних документів по справах, де він є стороною процесу або адвокатом; 2) отримання автоматичного повідомлення (наприклад, електронною поштою) про зміну стану своїх справ та прийняття нових документів по справі; 3) подання в суд позовних заяв та документів з своєї справи в електронному вигляді з використанням електронного цифрового підпису.

Однак самим великим досягненням є запровадження Єдиного державного реєстру судових рішень (ЄДРСР), що являє собою автоматизовану систему збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень, який було запущено з прийняттям Закону України від 22 грудня 2005 року № 3262-IV «Про доступ до судових

рішень» [13], і наразі він постійно удосконалюється однак в період введення військового стану у зв'язку зі збройною агресією росії 24 лютого 2022 тимчасово дія його призупинена. До реєстру вносяться усі рішення судів України у цивільних, адміністративних, господарських справах, справах про адміністративні правопорушення та кримінальних провадженнях, з якими через пошукову систему ресурсу сайту ЄДРСР (<https://reyestr.court.gov.ua/>), будь-яка особа яка має бажання оцінити законність рішення суддів в окремих категоріях справ чи рішення конкретного судді може через пошукову систему з ними ознайомитись, що є чи не основним ефективним засобом громадського контролю за діяльністю судів. Так, відповідно до ст. 4 цього Закону «судові рішення, внесені до Реєстру, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному веб-порталі судової влади України. Загальний доступ до судових рішень на офіційному веб-порталі судової влади України забезпечується з дотриманням вимог статті 7 цього Закону. Для реалізації права доступу до судових рішень, внесених до Реєстру, користувачу надаються можливості пошуку, перегляду, копіювання та роздрукування судових рішень або їхніх частин. Обмеження права вільного користування офіційним веб-порталом судової влади України допускається настільки, наскільки це необхідно для захисту інформації, яка за рішенням суду щодо розгляду справи у закритому судовому засіданні підлягає захисту від розголошення. Державна судова адміністрація України з 20 червня 2022 року відновила загальний доступ до Єдиного державного реєстру судових рішень та роботу сервісу «Стан розгляду справ», однак доступ до Реєстру на період військового стану поки здійснюватиметься в тестовому режимі, а у випадку виявлення ознак кіберзагроз, доступ до реєстру може обмежуватися [14].

Попри те, що Україна набрала значних обертів на шляху до електронного документообігу та електронного судочинства, зокрема нами була вивчена і вивчається практика такої діяльності в інших країнах. Зокрема, ще в 1998 році частиною судової системи США став «електронний суд» («e-court»), що забезпечує доступ для отримання інформації про

судові справи та іншу визначену законодавством інформацію, пов'язану із судочинством. Для повсюдного впровадження електронного зберігання документів у всіх федеральних судах США було прийнято систему «Управління справами / Електронний Архів справ» (Case Management / Electronic Case Files (CM/ECF)) для формування загальної інтегрованої системи, яка в свою чергу доповнена системою «Відкритий доступ до судових електронних звітів» (Public Access to Court Electronic Records (PACER)) для забезпечення доступу до відповідних файлів в Інтернеті (<http://www.pacer.gov/cmecf/>) [15, с. 32].

Висновки. В підсумку слід зазначити, що в межах даної статті здійснено аналіз нормативно-правових засад регулювання та стану реалізації окремих форм громадського контролю за діяльністю суддів, а саме: отримання інформації про діяльність суду та доступу до судових рішень, надання та оприлюднення інформації про діяльність суду та порядку надання такої інформації. З'ясовано, що законодавством на суди покладено обов'язок надання доступу громадськості до публічної інформації про діяльність суду засобами систематичного та оперативного оприлюднення публічної інформації в офіційних друкованих виданнях, розміщення публічної інформації

на офіційному веб-сайті ДСА, веб-сайтах судів та у мережі Інтернет, розміщення публічної інформації на інформаційних стендах у приміщеннях суду, надання інформації за запитом на інформацію, надання відкритого доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Встановлено, що з метою покращення рівня доступу громадськості до інформації про діяльність судів доцільно: по-перше, нормативно врегулювати Порядок розгляду в судах звернень громадян та запитів на надання публічної інформації про діяльність суду, в якому необхідно визначити види публічної інформації про діяльність суду, яка є загальнодоступною та розміщується на інформаційних ресурсах ДСА, види публічної інформації про діяльність суду, яка може надаватись за запитом, види публічної інформації про діяльність суду, яка не може надаватись за публічним запитом та складає державну таємницю, та інформацію з обмеженим доступом та містить конфіденційну інформацію, суб'єкти розгляду запитів, порядок розгляду електронних запитів та формування і направлення відповідей заявнику; по-друге, засобом ідентифікації громадян України через Єдиний портал державних послуг «Дія» передбачити можливість доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про судоустрій та і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. № 32. 2011. Стор. 1491. Ст. 314.
3. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. № 47. 1996. Ст. 256.10.
4. Про затвердження Положення про порядок розгляду звернень громадян і юридичних осіб радою суддів загальних судів: Рішення ради суддів загальних судів від 14 травня 2013 року № 31. URL: https://court.gov.ua/userfiles/polozh_pro_zvernen_pdf.pdf (дата звернення: 12.12.2022)
5. Про затвердження Положення про порядок організації доступу до публічної інформації, що знаходиться у володінні Державної судової адміністрації України: Наказ Державної судової адміністрації України від 24.05.2021 № 173. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0173750-21/card6#Public> (дата звернення: 12.12.2022).
6. Про затвердження Порядку розгляду звернень громадян та запитів на публічну інформацію: Наказ Державної судової адміністрації України від 24.05.2021 № 173. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0173750-21/card6#Public> (дата звернення: 12.12.2022).
7. Про затвердження Положення про забезпечення доступу до публічної інформації: Наказ керівника апарату Верховного Суду від 18 липня 2018 р. № 107-ОД. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/pologprozab> (дата звернення: 12.12.2022).
8. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. № 48. 1992. Ст. 650.

9. Ткаченко І.Ю. Підстави подання та порядок розгляду запиту на отримання інформації про діяльність суду. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. №4. 2022. С. 438–445. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-4-438-445> (дата звернення: 12.12.2022).

10. Концепція електронного суду України / Державне підприємство «Інформаційні судові системи». К., 2012. URL: http://www.kbs.org.ua/files/koncept_d.pdf (дата звернення: 12.12.2022).

11. Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : Наказ Державної судової адміністрації України від 13.04.2018 р. № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0168750-18> (дата звернення: 12.12.2022).

12. Кушакова-Костицька Н. В. Електронне правосуддя: українські реалії та зарубіжний досвід. Юридичний часопис. 2013. № 1. С. 103–109. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/4656/1/20.pdf>. (дата звернення: 12.12.2022).

13. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22 грудня 2005 року № 3262-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 15. Ст. 128.

14. ДСА в тестовому режимі відновила доступ до ЄДРСР. 20 червня 2022. Електронний ресурс «Ліга Закон». URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211975_dsa-v-testovomu-rezhim-vdnovila-dostup-do-drsr (дата звернення: 12.12.2022).

15. Бринцев О. В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи: монографія. Харків: Право, 2016. 72 с. URL: <https://hr.arbitr.gov.ua/userfiles/bryncev07122016.pdf> (дата звернення: 12.12.2022).